

Økolandsby

– Er det mulig å leve bærekraftig og samtidig øke livskvaliteten?

Vision without action is merely a dream

Action without vision just passes time

Vision with action can change the World

J.Baker

Et stort militært jagerfly tar av. Bakken rister. Et øredøvende brøl fyller den grå fuktige luften.

Militærflyplassen ligger et steinkast unna. Rundt meg står et titalls campingvogner. Noen ser nye ut, men de fleste er gamle og shabby. Landskapet er flatt og kjedelig. Jeg er litt skuffet. Ikke det at jeg hadde store forventninger. Men er dette virkelig en økolandsby? Her kunne jeg aldri bo. Hva var det egentlig som gjorde at jeg plutselig ville reise hit?

To måneder tidligere hadde jeg snakket med en kvinne jeg tilfeldigvis traff. Hun kjente noen som hadde vært her på Findhorn, og som mente dette var et fantastisk sted. Noe sa meg at hit burde jeg dra.

Findhorn. Skottland. Hmmm. I morgen begynner ”Experience Week”. For å få oppholde seg her, må man delta på dette introduksjonskurset. Noen treskilt i nærheten fanger oppmerksomheten min. Phoenix Shop. Community Center. Nature Sanctuary. Pottery. Concert Hall. To muntre japanere passerer. Jeg hiver sekken på ryggen og følger etter.

Fem dager senere ligger jeg på kne og skurer fellestoalletet i ”Community Center”. En stor lykkefølelse strømmer gjennom kroppen på en 16 år gammel gutt. Jeg har kommet hjem og jeg er i kontakt med en slags livsoppgave. Jeg tenker på da jeg var liten og la et puslespill hvor brikkene skal legges i et ferdig utskåret mønster, på et tilhørende brett. Det er akkurat slik det føles. At jeg kom hit med masse brikker i en boks. Og nå har jeg funnet ”brettet”. Når jeg begynner å plassere brikkene der de hører til, blir det et fantastisk bilde.

Det har gått noen år siden denne opplevelsen. Motivasjonen er bare blitt sterkere, og snart fyller jeg 33. De siste 12 årene har jeg levd ut drømmen.

Drømmen om å være med å etablere en økolandsby i Norge.

Global Ecovillage Network (GEN)

Langs kysten, sør for Senegals hovedstad Dakar, er mangrovene i ferd med å komme tilbake. Mangrover er trær og busker som vokser i saltvann i tropiske strøk. Bare tre år etter at replantningsprogrammet begynte, merker beboerne forandring i økolandsbyen Mbam. Fisk og sjøplanter kommer sakte tilbake og det marine økosystemet holder på å gjenopprette sin naturlige balanse.

Etter flere års stillhet er luften igjen fylt med fuglekvisper. Økolandsbyen i Mbam er en av 20 etablerte økolandsbyer i Senegal (20 til venter på å bli godkjent av GEN).

I hjertet av dette nettverket finnes nå verdifull ekspertise innen mangroveplanting, bekjemping av avskoging, permakultur, mikro-kreditt, helseprogram for barn, fornybar energi og vannteknologi. Landsbybeboerne i Mbam har på kort tid lært mye. De sprer sin kunnskap og erfaring til andre nabolandsbyer.

Mbam tiltrekker seg studenter og andre ressurspersoner fra hele verden som ønsker å være med og bidra.

I de høye åsene rundt Kandy, i hjertet av Sri Lanka, er det i ferd med å blomstre opp et stort antall nye grasrotprosjekter. Den Buddhistiske organisasjonen Sarvodaya, vokser hurtig. Den bistår lokalbefolkningen med mikrokreditter og hjelper dem å etablere egne virksomheter innen melkeproduksjon, lokalt håndverk, økologisk matproduksjon med mer. Sarvodaya er en økolandsby, som er engasjert i over 17000 slike prosjekter i Sri Lanka.

I Tamil Nadu i sør India finner vi Auroville, en økolandsby med flere tusen innbyggere. Auroville har gjennom de siste 35 årene etablert et internasjonalt, fargerikt samfunn, hvor man uavhengig av nasjonalitet, religion og politisk ståsted, skal kunne leve sammen på en harmonisk og fredfull måte. Her er det reist et stort antall naturbygg, bygd på lokale naturmaterialer. Erfaringene fra byggingen har bidratt til verdifull kunnskap for mennesker som ønsker å bygge slike hus verden over. I Auroville har de også i årenes løp plantet over to millioner trær, og satt i gang andre effektive tiltak for å hindre erosjon og skape et levende og fruktbart jordsmonn.

I Tennessee i USA finner en naturlig fødsel sted. Et nytt barn kommer til verden. I over 30 år har ”The Farm Midwives” (jordmødre) drevet en vellykket og internasjonalt anerkjent virksomhet som tar i mot kvinner og familier som ønsker å føde barn på en naturlig måte. The Farm har eksistert i over 40 år og er en veletablert økolandsby som huser flere hundre mennesker. The Farm er et direkte utspring fra hippiebevegelsen på slutten av 60-tallet. Fortsatt lever idealene fra den gang.

Prosjektene er alle en del av det verdensomspennende nettverket Global Ecovillage Network (GEN) som ble stiftet i 1991. Økolandsbybevegelsen er i kraftig vekst. I våre naboland Sverige og Danmark finner vi et titalls prosjekter, i resten av Europa finner vi ca. 150 etablerte landsbyer og i USA over 120. I tillegg er hundrevis prosjekter i oppstarten, og er i ferd med å bli etablerte økolandsbyer. På alle kontinenter er det en voksende gruppe mennesker som med utgangspunkt i økolandsbymodellen går sammen og tar ansvar for Jordens framtid.

I 1998 kom GEN og økolandsbybevegelsen på FNs liste over “Best Practices, as Excellent Models of Sustainable Living”. GEN jobber aktivt med å spre økolandsbybudskapet til mange av de viktigste fora i verden. Blant annet gjennom FN’s programmer som handler om å implementere Agenda 21 i lokalsamfunn verden over. GEN er også representert på viktige konferanser som “World Summit on Sustainable Development” etc.

Økologisk fotavtrykk

På sanddynene ved nordøstkysten i Skottland, rett ved Findhorn Bay, bor ca. 500 personer i det som heter Findhorn Foundation. De har akkurat mottatt en rapport med resultatene av en omfattende økologisk fotavtrykksanalyse (ØF), som har pågått over flere år i samarbeid med universitetet i York. (Indikatoren ØF måler menneskenes forbruk av naturressurser. Forbruket/fotavtrykket måles i arealenheter, dvs. det areal som er nødvendig for at naturen skal kunne fornye ressursene som brukes. Indikatoren har nær sammenheng med begrepet ”bærekraftig utvikling”, og er utviklet for å kunne måle flere aspekter ved dette begrepet).

Ikke i noe samfunn i den vestlige, industrialiserte verden er det målt lavere økologisk fotavtrykk enn på Findhorn. Innbyggerne har ca. 50 % av det økologiske fotavtrykket til en gjennomsnittlig britisk borger. Her renses alt avløp lokalt og effektivt i et eget rensesystem (Living Machine), det meste av maten er økologisk og lokalt produsert, og det spises mest vegetarmat. Egne vindmøller og solcellepaneler bidrar med elektrisk strøm.

De fleste jobber i gangavstand fra hjemmet. En stor del hus er bygd etter økologiske, bærekraftige prinsipper. De har etablert sitt eget pengesystem/byttering (kalt LETS, Local Exchange Trade System) og tar årlig i mot tusenvis av mennesker på et bredt spekter av kurs innen alt fra selvutvikling og kunst til økologisk hagebruk og ”Ecovillage Education (Økolandsby Utdanning)”. De sosiale, kulturelle og spirituelle behovene dekkes også lokalt. Egen økologisk kafé, bakeri og helsekostbutikk, stor konsertsal med et imponerende program, lydstudio, helsesenter, trykkeri, keramikkverksted, vaskeri, kunstsenter m/ateliér, second-hand butikk, meditasjonstempler, yogarom, volleyballbane og gjenbruksstasjon. Dette er bare noe av det landsbymedlemmene har bygd i årenes løp.

Eksemplets kraft er kanskje det viktigste for at slike ideer skal få gjennomslag i storsamfunnet. Andre sentrale aspekter i økolandsbyen er såkalt grønn økonomi og entrepenørskap. Å bruke "naturen som læremester" er også en viktig holdning. Gjennom permakultur, naturlig bygging, grønn energi, gjennomgående kretsløpstankegang, resirkulering, kortreist, økologisk mat og redusert transport etc., greier man flere steder å kutte det økologiske fotavtrykket betraktelig. Økolandsbymodellen kan tilpasses de fleste forhold og situasjoner. Den fungerer i nord og sør, i øst og vest, i byer/urbane strøk og på landet.

Hurdalsjøen Økologiske Landsby SA

I underkant av en time fra Oslo, rett ved Hurdalsjøen i Akershus, har vi, en gjeng idealister, holdt på siden 2002 med å etablere en norsk økolandsby. Prosjektet er nå i ferd med å gå inn i en ny fase, og i løpet av noen måneder skal Huldra, Norges første borettslag med økologiske ferdighus bygges.

Vi har fra starten jobbet mye med selve visjonen til vår økolandsby, blant annet gjennom årlige visjonsverksteder. Det er viktig at alle, og særlig nye medlemmer, får mest mulig eierskap til visjonen. En visjon handler ikke bare om skrevne ord. Det er viktig at den er levende, og at den får lov å synke ned i hjerte og mage. Den siste visjonen er formulert i vedtektene:

I økolandsbyen vil vi skape et unikt fellesskap som inspirerer til kreativ livsutfoldelse og en inkluderende livsholdning. Vi skal være et kraftsenter og inspirasjonskilde til økt bevissthet og en mer bærekraftig livsstil. Vi er lidenskapelig opptatt av hvordan vi kan øke livskvaliteten og samtidig ta bedre vare på livet i og rundt oss."

Fellesskap

Uten moro, ingen bærekraft Craig Gibson, Findhorn

Bærebjelken i økolandsbyen er fellesskapet, selve "limet" som holder hele landsbyen sammen. For å ta vare på fellesskapet har vi utviklet et eget verdigrunnlag og en sosial plattform. Vi prøver hele tiden å finne en optimal balanse for å ivareta våre behov som enkeltindivider, samtidig som vi lever i et forpliktende fellesskap. Vi mener samarbeid, kommunikasjon og respekt for hverandres forskjellighet er nøkkelen til et bra fellesskap, og en bedre verden.

Vedtaket i landsbyen foregår etter konsensus. Dvs. at alle må akseptere og godta et vedtak før det kan iverksettes. For uerfarne kan dette høres tungvint ut, men vår erfaring er at i 99 % av tilfellene fungerer dette meget bra. I noen få tilfeller har det vært en eller flere som av forskjellige grunner har blokkert et vedtak. Dette har gjort at vi har måttet ta noen ekstra runder, men til syvende og sist opplever jeg at fellesskapet har kommet styrket ut av utfordringene, og at avgjørelsene faktisk ble bedre. Konsensus krever at man har et åpent hjerte, og ikke bare snakker fra hodet og fornuften.

Vi var ingen etablert vennegjeng da vi dro i gang prosjektet. Det tror jeg er en fordel. Stort sett alle som er blitt medlemmer har kommet av genuin lyst til å være med på noe viktig og spennende. I begynnelsen bodde medlemmene rundt i landet, og vi møttes hos hverandre ca. en gang i måneden. Gradvis ble prosjektet mer og mer konkret, og høsten 2002 begynte flere medlemmer å flytte til Hurdal.

Først kjøpte vi en arbeidshest og en traktor. I løpet av 2003 -2004 reiste vi for egen hånd 8 små miljøbygninger (bl.a 4 halmhus) på gårdstunet. Slik hadde vi et sted å bo mens vi jobbet videre med planene. Etter hvert ble gården kjøpt fra Hurdal kommune. Cultura bank hjalp til med nødvendig finansiering, og har hele tiden vært en uvurderlig støttespiller. Arbeidet med reguleringsplan sattes i gang 2003 i samarbeid med Gaiaarkitekt Rolf Jacobsen. Vi fikk også verdifull hjelp av professor Petter Jensen ved UMB (Universitet for Miljø- og Biovitenskap) på Ås, og en rekke andre fagpersoner.

Landsbygjengen var i 2003 ca. 30 voksne og barn.

Analyserapporter ble utarbeidet og intens møtevirksomhet foregikk. Landsbyen etablerte arbeidsgrupper (økonomi, utbygging, personal og landbruk). Dager og netter, kvelder, helger og ferier gikk raskt unna. Nye folk kom til, andre forlot oss.

I 2006 ble reguleringsplanen godkjent i et enstemmig kommunestyre. Kommunen har generelt vært meget positiv. Detaljprosjektering startet 2007. Det var viktig å finne miljøvennlige løsninger på vei, vann, strøm, renseanlegg etc. Advokater og andre fagfolk satte oss grundig inn i mulige og egnede eierformer og organisering av boliger som skulle bygges. Selveier, sameie, andelslag? Etter hvert falt valget på borettslagsmodellen. Hva slags hus skulle bygges? Vi hadde allerede gjort erfaringer med selvbygging ..., og det syntes urealistisk å satse på at alle skulle bygge egne hus. Markedet ble saumfart, men ingen leverte hus som tilfredstilte landsbyens ønske om moderne, pustende miljøhus. Husfirmaet Aktivhus AS, med erfarne Gaiaarkitekter, begynte å utvikle nyskapende husmodeller skreddersydd for økolandsbyen. Pga. store grunninvesteringer måtte det allerede i første byggetrinn være mange nok enheter som sammen kunne dele etableringskostnadene. Vi fant at vi minst måtte være 20-30 husstander for at kostnadene ikke skulle bli for høye per husstand.

Etter hvert fant vi at samarbeid med et boligbyggerlag var hensiktsmessig. I 2009 inngikk landsbyen samarbeid med Hamar og Omegn Boligbyggerlag. Et barnehagebygg i halm på Boligtun 1 ble også påbegynt dette året. I løpet av de neste 2 årene skulle et helt boligtun med nye veier, infrastruktur og boliger etableres. Første byggetrinn på tun 1 bestod av 33 boenheter. 12 av disse var utleieenheter eiet av samvirket og 21 ble organisert i Huldra borettslag. Andelshavere i borettslaget måtte også være andelshavere i samvirket/medlemmer i Økolandsbyen.

Norges første økolandsby gikk inn en ny fase...

Litt om Gjøding Gård

Økolandsbyen, tidligere Hurdal Prestegård, er på ca. 680 daa. (180 daa jord) og grenser til den vakre Hurdalsjøen. Boligtomtene er sydvendte og gjør at vi kan utnytte solen til det meste av oppvarmingen i husene som skal bygges. I åsen bak gården er det innregulert tre tun bestående av ca. 60 – 70 boliger, kulturtun, næringstun, kurs- og konferansesenter med mer. Det er også satt av arealer til: gjenbruksstasjon, utendørs amfiscene, besøksgård, café, bakeri, kulturhus, kontorfellesskap, folkehøyskole, naturcamping, videreforedlingsbygg, butikker, installasjonskunst, verksteder (tre, keramikk, metall, lær) grønn omsorg, Senter for Anvendt Miljøteknologi, kajakk og kanoutleie, kurslokaler, barnehage, "Green Doctors" helsesenter med mer.

Økolandsbyen satser på en høy grad av lokal selvforsyning og en nær kobling mellom bo- og arbeidsmiljø, noe som medfører økt aktivitet i nærmiljøet, god naturtilknytning og dessuten redusert daglig transportbehov. Bygninger og veier er lagt slik at naturinngrepene blir små. Boligene knyttes til gårdsdriften, slik at det kan inngås innkjøpsavtaler og faste leveranser av et vidt spekter av økologiske matvarer fra gården, samtidig som det gir mulighet for sesonghjelp i gårdsdriften og deltagelse i driften. Det skal også legges tilrette for dyrkning av grønnsaker, frukt, bær og urter på egen tomt. Vi har nok skog til å være selvforsynt med ved og biobrensel.

Hurdalsjøen er rik på fisk. Til sammen gir dette mulighet for høy grad av lokal forsyning. Økolandsbyen vil berike og forsterke gårdens livsgrunnlag, samtidig som gårdsdriften vil berike bo- og arbeidsmiljøet.

Økolandsbyens framtid

Økolandbybevegelsen representerer kanskje den mest interessante og komplette modell for en bærekraftig framtid, og viser løsninger på mange av de største utfordringene menneskeheten står ovenfor. Økolandsbyen viser i praksis hvordan vi lokalt og realistisk kan løse viktige problemer NÅ. Ekstra motiverende blir det når de involverte samtidig opplever et løft i livskvalitet med ny mening i livet mens de holder på.

Land i sør er mye mer vant til å leve i landsbyer med lavt økologisk fotavtrykk. Dette gjør at de med relativt enkle grep kan implementere økolandsbyens modell og skape bærekraftig framtid. Senegal, Sri Lanka og flere andre u-land er fantastiske eksempler på dette.

I den industrialiserte verden er utfordringene annerledes. Verdens politikere og forskere er enige om at vi som bor i denne delen av verden må gjøre drastiske kutt i livsstil og forbruk. Å utfordre enkeltmennesker og samfunnet til å kutte 60-80 % av sitt ressurs- og energiforbruk er en formidabel utfordring, noe som kommer tydelig fram når verdens politikere prøver å fremme løsninger. Det er

bred enighet om situasjonens alvor, men det virker som at eneste løsning er at vi som enkeltindivider tar ansvar, og hjelper politikerne og resten av samfunnet på rett vei.

Vi må aldri undervurdere kraften hos enkeltmennesker og små grupper som tar initiativ og nye grep. Historien er full av eksempler.

I økolandsbyen i Hurdal er et av målene å vise at det er mulig å gjøre store grep enkelt og effektivt, og derved inspirere vanlige norske borgere til mer og mer å velge bærekraftige løsninger og miljøvennlig forbruk. Jeg tror alle mennesker innerst inne ønsker mye av det økolandsbyen står for. Vi som kan noe om dette, må kommunisere dette på en spennende, attraktiv og forståelig måte. Det er jo egentlig sunn fornuft, og de fleste nordmenn liker det. Vi må vise i praksis at det er mulig å gjøre det ”nødvendige kuttet” på en realistisk og inspirerende måte, tilpasset norske forhold. Mennesker skal se og oppleve at ved å velge økologisk og bærekraftig, får man nesten alltid noe ekstra positivt ”på kjøpet”.

Når folk oppdager dette, tror jeg store endringer kan skje.

Et konkret eksempel på dette er hus vi skal bygge i Hurdal, såkalte Aktivhus. De bygges av kun tre og naturmaterialer. I kombinasjon med naturlig ventilasjon, oppnår man et sunt og godt innemiljø. En effektiv solfanger med et skreddersydd energisystem integreres i huset. I dette systemet er det også tilkoblet en moderne vedkomfyr, som varmer opp huset og varmtvann i de mørke vintermånedene.

Slik kan vi kutte årlig strømknud med ca 80 %.

Vi har også hatt som mål å halvere boareal i forhold til hva som er vanlig i Norge. Vanligvis vil en gjennomsnittelig familie på fire personer i ny enebolig velge ca 200 kvm. I økolandsbyen kan man fint klare seg med halvparten (ca. 100 kvm). Et slikt grep betyr reduksjon både i energi, byggekostnad og materialbruk. Husene framstår moderne og attraktive, og appellerer til mennesker langt utenfor ”miljøkretsen”. Slik har vi fått mange henvendelser fra folk som kanskje aldri tidligere har vurdert å bo i økolandsby.

Vi i ”øko-bevegelsen” må tenke nytt og fokusere på bredere kommunikasjon enn før, og være åpne for løsninger langt utenfor våre tradisjonelle fora. Vi må lære å utvikle attraktive konsepter og salgbare forklaringsmodeller. Andre grep i Hurdal er å samarbeide med profesjonelle aktører og velge modeller som har stor overføringsverdi. Vi er svært fornøyd med at vi organiserte oss som samvirke (SA) innenfor den norske borettslagsmodellen som vi synes har mye fornuftig i seg. Vi mener at vi ikke derved har kompromisset med våre vedtekter og drømmer. At vi har valgt kjente modeller gjør at kommuner, myndigheter og bankinstitusjoner lettere kan være med ”på laget”.

Jeg er overbevist om at det i løpet av 10 år kan etableres 10 økolandsbyer rundt om i Norge, og at de nye prosjektene kan komme i gang mye raskere enn for oss som har måttet gjøre pionerarbeidet.

De kommende økolandsbyene, eller hva vi velger å kalle dem, kan fungere som lokale ressursentra som viser praktisk og konkret hva som kreves, og hvor enkelt utfordringer kan løses. Vi mener ikke å ha alle løsninger, eller at alle bør bo i økolandsby. Vi er derimot overbevist om at de grunnholdninger vi står for vil prege samfunnsdebatten i kommende år. Jeg tror det bare er et tidsspørsmål før politikere i Norge og vesten vil vise en stor interesse for økolandsbyen.

Dette har allerede skjedd i flere Europeiske land, bl.a. i England, hvor det fra regjeringshold er bevilget betydelige midler til slike prosjekter. I Norge har det skjedd en stor holdningsendring bare i løpet av de siste 10 årene. Flere og flere kommuner viser interesse og kommer på besøk til oss.

I løpet av et år, selv om vi bare er i oppstartsfasen, får økolandsbyen i Hurdal mange hundre besøkende og flere tusen henvendelser. Ecovillage? Yes we can!

Alt det du kan gjøre, og alt det du kan drømme at du kan gjøre, skal du sette i gang med. I djervheten bor geniet, kraften og magien. Goethe